

Staatsexamen VWO

2020

tijdvak 1
donderdag 7 mei
09.00 – 11.30 uur

Nederlandse taal schrijfvaardigheid

College-examen schriftelijk

Vwo Nederlandse taal

Schrijfvaardigheid

Algemene instructie bij onderwerp 1 en 2

Als onderdeel van het college-examen maak je een schrijfopdracht. De toets duurt 150 minuten.

Je kiest onderwerp 1 of 2. Het is de bedoeling dat je aan de hand van de aangeboden teksten een artikel schrijft. Je kiest daartoe slechts één opdracht en maakt in geen geval meerdere opdrachten.

Geef bovenaan je tekst duidelijk aan voor welke opdracht je gekozen hebt door de letter A, B, C of D te noteren.

Gebruik de volgende richtlijnen:

- Ga uit van de tekstsoort en het publiek, zoals in de opdracht is aangegeven.
- Zorg voor een duidelijke alinea-indeling.
- Bedenk een pakkende titel.
- Bedenk minstens drie tussenkopjes van maximaal zes woorden.
- Het is niet de bedoeling dat je de inleiding bij onderwerp 1 of 2 overneemt in je eigen schrijfproduct.
- Let op zinsbouw, stijl en spelling.
- Gebruik **minimaal 600** woorden en **niet meer dan 750** woorden. Vermeld het aantal woorden onder je tekst.

Veel succes.

Onderwerp 1

Inleiding

StuDiessTress

Berichten over prestatiedruk en stressende studenten verschijnen geregeld in de media. Door toenemende prestatiedruk zou de gezondheid van jongeren in gevaar zijn. Studenten komen steeds vaker bij de huisarts of psycholoog over de vloer. Ze hebben ook steeds meer ernstige en complexe klachten. De helft van de studenten kampt met angst en depressie, een kwart met burn-outverschijnselen en een op de vijf zou actief nadenken over suïcide. Studentenhuisartsen krijgen steeds vaker studenten op hun spreekuur die kampen met vermoeidheidsklachten, concentratieproblemen en angstaanvallen.

Opdracht A

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een betoog waarin je jouw mening geeft over studiestress. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je jouw standpunt aan de orde stelt door middel van een stelling.
2. Drie argumenten die pleiten voor jouw standpunt. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
3. Twee tegenargumenten waarvan je er een weerlegt. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
4. Een slot met een conclusie die aansluit bij jouw standpunt.

Opdracht B

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een beschouwing over studiestress. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je het verschijnsel beschrijft. Besluit de inleiding met de hoofdvraag.
2. Een visie van voorstanders onderbouwd met drie argumenten. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.

3. Een visie van tegenstanders onderbouwd met drie argumenten.
Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
4. Een samenvattend slot waarin je jouw eigen visie opneemt.

De teksten die je kunt gebruiken, zijn:

Oosterom, R. (2018, 6 september). De vele koppen van het studiestressmonster. Geraadpleegd op <https://www.trouw.nl/samenleving/de-vele-koppen-van-het-studiestressmonster~a7661a111/>.

Vader, A. (2018, 8 september). Hoe overleef ik mijn studententijd? Geraadpleegd op <https://www.rd.nl/meer-rd/onderwijs/hoe-overleef-ik-mijn-studententijd-1.1511425>.

KleinJan, G.J. (2018, 17 april). Studenten massaal opgebrand? Dat valt reuze mee. Geraadpleegd op <https://www.trouw.nl/samenleving/studenten-massaal-opgebrand-dat-valt-reuze-mee~ac2820e1/>.

Vergeet niet de richtlijnen uit de algemene instructie in acht te nemen!

Tekst 1

De vele koppen van het studiestressmonster

Stu­diestress is een probleem waar niet alleen studenten, maar ook steeds meer scholieren last van hebben. Hoe komt dat?

Rekensommen, taalopdrachten, proefwerken: het aantal middelbare scholieren dat last heeft van studiestress en prestatiedruk is in vijftien jaar tijd meer dan verdubbeld. Dat bleek onlangs uit een onderzoek naar het welzijn van jongeren. Zeventien jaar geleden gaf 16 procent aan hier last van te hebben, inmiddels zegt ruim 35 procent hierdoor druk te ervaren.

Onder studenten tekent zich dezelfde ontwikkeling af. Uit een onderzoek aan de Hogeschool Windesheim in Zwolle onder drieduizend studenten bleek afgelopen jaar dat 62 procent prestatiedruk ervaart, een bijna even grote groep vindt dat deze druk is toegenomen. De helft van de studenten zegt hierdoor in meer of mindere mate last te hebben van angst of depressie.

Dat de prestatiedruk toeneemt, wordt bevestigd door een recente Britse studie waarin verschillende generaties studenten in de gemiddelde leeftijd van twintig jaar worden vergeleken (in totaal 41.000 studenten). De huidige generatie twintigers voelt 33 procent meer druk dan de generatiegenoten van dertig jaar geleden en kijkt kritischer naar zichzelf.

Natuurlijk zijn 'druk' en 'stress' subjectieve begrippen en zeggen peilingen niet alles, maar het is toch opvallend dat scholieren en studenten beiden zeggen hier in toenemende mate last van te hebben. De vraag is wat daar de oorzaak van is. In de maatschappelijke discussie over prestatiedruk en jongeren – tiener of twintiger – komen grofweg vier verklaringen terug.

Irreële verwachtingen

In de eerste verklaring krijgt de maatschappij de schuld. Westerse samenlevingen zijn individueler en materialistischer geworden als gevolg van neoliberal beleid, stellen de Britse wetenschappers die de studie naar prestatiedruk uitvoerden: "Daardoor komen jonge mensen meer dan vroeger terecht in competitieve omgevingen waarin irreële verwachtingen bestaan."

Een term als 'de maakbare samenleving' wordt gebruikt om aan te geven dat we in een tijd leven waarin succes je eigen verdienste is en falen je eigen schuld. Die verantwoordelijkheid zorgt voor druk, is de theorie. Juist bij studenten en zelfs al bij scholieren, die de weg naar succes het liefst glad en geplaveid zien.

Mismatch

In een tweede verklaring krijgt het onderwijssysteem de schuld. Daarin bestaan eenzijdige verwachtingen, stelde bijvoorbeeld de Raad voor de

Volksgezondheid in zijn jaarlijkse essay. Jongeren verschillen, maar de maatstaven waarnaar ze worden beoordeeld, zijn hetzelfde. Daardoor ontstaat in sommige gevallen een 'mismatch', die stress veroorzaakt.

Bij studenten speelt er meer dan bij scholieren. Het bindend studieadvies, dat de minister nu wil versoepelen, wordt genoemd als stress veroorzakende factor. Door het leenstelsel kunnen studenten meer financiële druk voelen om snel af te studeren. Ook zijn er op universiteiten en hogescholen meer excellentietrajecten. Dat geeft studenten die hier niet aan mee mogen doen, het gevoel dat ze beter hun best moeten doen.

Weerbaarheid

Een derde verklaring gaat uit van het idee dat 'druk' niet van buitenaf komt, maar van binnenuit. De huidige generatie kan niet meer tegen een stootje en stress daarom. In de opvoeding ontbreekt het aan weerbaarheid: in de watten gelegd als gewilde kinderen, denken de jongeren van nu dat ze het middelpunt van de wereld zijn.

In deze verklaring groeien de jongeren van nu (vaak kinderen van in voorspoed groot geworden naoorlogse ouders) op met het idee: als je maar hard genoeg je best doet, kun je alles worden wat je wilt: 'The sky is the limit.' Maar de realiteit is weerbarstiger, waardoor kinderen in de stress zitten of druk ervaren.

Sociale media

In de vierde verklaring worden de effecten van sociale media gehekeld. Op Instagram, Facebook en Twitter zien scholieren en studenten vooral positieve dingen over andermans leven. Daardoor conformeren en spiegelen ze zich aan elkaars schijnbaar succesvolle leven, waardoor zij zichzelf irreële maatstaven opleggen, ook over school- en studieresultaten.

De gemene deler van deze vier verklaringen is dat er een 'schuldige' wordt gezocht voor de studiestress: de maatschappij, de ouders, het onderwijssysteem of de sociale media hebben het gedaan. Maar omdat net als de stress zelf ook de verklaringen daarvoor moeilijk te kwantificeren zijn, is het moeilijk om te zeggen welke factor de schuld heeft, of wat de bovenliggende oorzaak is. Dat maakt de ervaren stress bij scholieren en studenten er niet minder om, maar maakt het wel moeilijker het probleem aan te pakken.

Bron: Oosterom, R. (2018, 6 september). De vele koppen van het studiestressmonster. Geraadpleegd op <https://www.trouw.nl/samenleving/de-vele-koppen-van-het-studiestressmonster~a7661a111/>.

Tekst 2

Hoe overleef ik mijn studententijd?

Het is de mooiste tijd van je leven, roepen mensen die werken. Maar als je de berichten in de media moet geloven, vieren studiestress en prestatiedruk tegenwoordig hoogtij in de studententijd. Wat is er aan de hand? Hoe voorkomen jongeren die deze week aanschoven in de collegebanken, dat een burn-out hen straks opbreekt?

Hoe overleef ik mijn studententijd?

Lange tijd hoefden studenten zich weinig zorgen te maken over voldoende studiepunten. Ook niet over geld, want de studiefinanciering stroomde maandelijks binnen. En een goed Instagramprofiel met foto's van verre vakanties deed er niet toe, want van sociale media had nog niemand gehoord.

Vandaag de dag leven we in een wereld waarin van alles 'moet'. Ondertussen verschijnt in de media het ene na het andere alarmerende bericht over de nieuwe generatie die gebukt gaat onder prestatiedruk, dan wel eronder bezwijkt. Mogen studenten nog wel falen? Of maken ze zichzelf gek? Hoe ontkomen ze aan een burn-out?

Nico van der Voet, docent en studentenpastor aan de Christelijke Hogeschool Ede (CHE), en Lennart Visser, studie leider masteropleidingen en onderzoeker studie-uitstelgedrag aan de Driestar hogeschool in Gouda, reageren.

Prestatiedruk? We leven toch in een zesjescultuur?

Visser: "Die cultuur herken ik niet. Ik zie dat studenten bereid zijn om hard te werken en graag goede resultaten halen. Zeker bij de volwassenenopleiding heerst eerder een cum-laudecultuur."

Van der Voet: "Je mag nog steeds zesjes halen. Als het er maar genoeg zijn. En als je ze maar snel genoeg binnen hebt. Vroeger kon je probleemloos lang studeren. Zelf heb ik bijvoorbeeld elf jaar over mijn studie gedaan. Nu wordt erop gehamerd dat je wel binnen vier of op zijn hoogst vijf jaar je diploma moet hebben."

Waar zijn jongeren zo gestrest van?

Van der Voet: "Ze zijn druk met hun studie, sociale contacten, bijbaantjes. Ze ervaren druk door verwachtingen waaraan ze willen beantwoorden en worden moe van alles wat ze kunnen bijhouden. Door de ov-kaart onderhouden ze contacten in het hele land en door de lage vliegprijzen ook in het buitenland. Ze vliegen een weekend naar een bijzondere bijeenkomst in Londen of naar de bruiloft van een vakantie vriend in Milaan."

Visser: "Studenten kunnen – net als volwassenen – moeilijk keuzes maken. Jongeren willen heel veel ballen tegelijk in de lucht houden en kunnen niet

altijd voldoen aan de verwachtingen van zichzelf of anderen. Ze moeten werken, sporten, lid zijn van een studentenvereniging, sociale contacten onderhouden en daarnaast ook nog een studie volgen waarvoor veertig uur per week staat. Dan heb je het inderdaad best druk."

Wat ziet u hiervan terug onder uw eigen studenten?

Visser: "Ze hebben soms honderdduizend dingen op hun bordje liggen. Feit is dat velen moeite hebben met zelfregulatie. De afgelopen jaren ben ik bezig geweest met een promotiestudie naar studie-uitstelgedrag. In trainingen probeer ik studenten weer de regie te laten krijgen over zichzelf en hun studie. Wat wil je nou eigenlijk? vraag ik dan. Je hebt gekozen voor een studie, wilt een ideaal bereiken. Dat vraagt om keuzes en vasthoudendheid."

Van der Voet: "Als studentenpastor hoor ik het meest van stress en depressiviteit. Juist pietje-preciesstudenten hebben stress. Studies waren vroeger overzichtelijker: je las een boek en legde toetsen af. De ijverige ziel die op zijn kamer 800 bladzijden bestudeerde, heeft het nu moeilijker. Die moet uit tien verschillende boeken werken en opdrachten doen in samenwerking met klasgenoten die maar niet opschieten. Flierefluiters zijn er altijd geweest en die hebben nog altijd geen last van stress."

Laten jongeren zich gek maken?

Van der Voet: "Ze maken zichzelf druk. Ouders kunnen daaraan bijdragen als ze bijvoorbeeld benadrukken dat hun zoon of dochter vooral geen studieschuld moet opbouwen. Studieschuld is een bron van stress. Sommige studenten durven hierom niet te stoppen met hun opleiding. Veertig jaar geleden was een studieschuld geen probleem. Als ik zeg dat dit nog steeds zo is, rollen studenten over me heen. Maar als je je diploma hebt, hoef je echt niet meteen een huis te kopen. Beginnen in een flatje kan ook. Nou, als ik dat zeg, kijken ze me verbaasd aan."

Visser: "Gek kun je worden als je niet kunt omgaan met prikkels en verwachtingen van jezelf of anderen. Door negatieve gedachten kun je in een negatieve spiraal terechtkomen: "Ik kan het niet, sukkel, zie je wel dat het niet lukt." Daardoor ervaar je nog meer druk en afleiding bij het studeren, waardoor je je deadlines weer niet haalt. Ondertussen vragen WhatsApp, Facebook en vrienden om aandacht en zijn die aantrekkelijker dan een lastige opdracht."

Een studentenpsycholoog zei in dagblad Trouw dat er in het huidige studieklimaat weinig ruimte is om fouten te maken.

Van der Voet: "Dat lijkt mij overdreven. Je mag nog steeds onvoldoendes halen en zelfs vastlopen. Het probleem is breder. We leven steeds meer in een prestatiecultuur waarin wij als persoon goed moeten scoren. Een goed verhaal over je studie in combinatie met fantastische vakantie verhalen en briljante vrienden, dat doet het goed. Het idee dat jij iets groots kunt neerzetten, wordt sterk gevoed door onze maatschappij. Heel Nederland was

vol bewondering voor de zwemmer Maarten van der Weijden toen die een bijna onmenselijke prestatie leverde."

Visser: "Behalve dat studenten zich laten leiden door de waan van de dag en hoe ze zich voelen, worden ze tegenwoordig afgerekend op een minimumaantal studiepunten. Een eerstejaarsstudent die na twee keer een tentamen niet heeft gehaald, mist punten. Een tekort betekent het einde van je studie, terwijl je dat vroeger op een later moment nog kon inhalen."

De minister van Onderwijs belooft dat er lagere eisen komen aan het aantal studiepunten, om zo de psychische druk bij studenten te verlagen. Goed plan dus?

Visser: "Nee, want als het niet lukt met je studie, dan kun je dat het beste in een vroeg stadium ontdekken. Straks zit je twee jaar op de opleiding en dan blijkt dat je die niet aankunt. Het idee klinkt sympathiek, maar is uiteindelijk niet goed voor studenten. De druk neemt slechts tijdelijk af. Je zult die punten toch moeten halen."

Van der Voet: "Dit zorgt niet voor minder stress. Want de achterstand die je in het eerste jaar oploopt, moet je in het tweede jaar inhalen. Als de minister de druk aan het begin van de studie wegneemt, moet ze dat ook aan het eind doen. Straks gaat een student vrolijk met veertig punten naar het tweede jaar. Die overige punten hangen daarna als een molensteen om zijn nek."

Hoe kunnen studenten voorkomen dat ze vastlopen?

Visser: "Stel jezelf regelmatig de vraag: waarom doe ik deze studie? Kijken naar dat ideaal stimuleert je om aan de slag te gaan. Om een prachtige bergtop te beklimmen, zul je ook eerst de bergjes en dalen moeten overwinnen. Wees jezelf bewust van je persoonlijke kwaliteiten. Ik merk dat studenten die bij mij op training komen, met gemak tien negatieve kenmerken van zichzelf kunnen opnoemen, terwijl ze goed moeten nadenken over positieve kanten. Maar die eigenschappen helpen je juist om de regie te houden over je studiegedrag."

Van der Voet: "Jongeren moeten leren niet zo grenzeloos te leven. Ze mogen zichzelf zijn met hun beperkte mogelijkheden en hoeven zichzelf niet te vergelijken met geweldige medestudenten. Ga voor wat op dit moment het belangrijkste is. Omdat er zo veel van je verwacht wordt, moet je keuzes maken. Dus: nee leren zeggen."

Is kiezen echt zo makkelijk? Een studentenvereniging is belangrijk, een bijbaantje ook.

Van der Voet: "Iedereen kan leren kiezen, als hij eerst leert reflecteren op zichzelf: wie ben ik en hoe wil ik in het leven staan? Een studentenvereniging draagt bij aan je vorming, juist als het gaat om vragen die op school niet aan de orde komen. Ongelooflijk belangrijk. Als je goede keuzes maakt, heb je

daar tijd voor. Bijbaantjes zijn niet echt nodig. Na je studie kun je waarschijnlijk nog zeker veertig jaar werken en geld verdienen."

Visser: "Helpen jouw keuzes je bij het halen van je studie? Aan studeren ben je veertig uur per week kwijt, dus het is niet handig om daarnaast nog vijftien uur te werken. Kijk daar realistisch naar. En mensen om je heen kunnen de indruk wekken dat je bijvoorbeeld vaak op vakantie moet gaan, maar maakt dat je echt gelukkig?"

Bron: Vader, A. (2018, 8 september). Hoe overleef ik mijn studententijd? Geraadpleegd op <https://www.rd.nl/meer-rd/onderwijs/hoe-overleef-ik-mijn-studententijd-1.1511425>.

Tekst 3

Studenten massaal opgebrand? Dat valt reuze mee

Plak studenten niet zo makkelijk het label burn-out of depressie op, zegt Jeanette van Rees van het Nederlands Instituut van Psychologen. Onzekerheid hoort bij hun leeftijd, het is geen psychisch probleem.

Uit recent onderzoek zou blijken dat de helft van de studenten kampt met psychische problemen. Ook zou een fors deel opgebrand zijn.

"We moeten de term 'burn-out' uit de hyperige sfeer halen. Wat ik mis in veel onderzoeken en berichten in de media is de levensfase waarin studenten zich bevinden. De leeftijd tussen de 18 en 25 jaar, de jongvolwassenheid, is een turbulente levensfase waarin jongeren met tal van nieuwe dingen te maken krijgen. Studenten maken zich los van het gezin van herkomst en vinden hun eigen weg. Vragen als 'wie ben ik?' en 'wat kan ik?' spelen een grote rol. Het is heel normaal dat je dan hobbels op je weg vindt. Voor het eerst is er niemand meer die ze voor je uit de weg ruimt."

Dat neemt niet weg dat veel studenten zeggen zich opgebrand te voelen. Klopt dat dan niet?

"Als iemand je vraagt of je je weleens gestrest voelt, dan zeg je natuurlijk 'ja'. Maar er zit nogal wat tussen de klinische diagnose burn-out en een dip. Wat ik vaak mis, ook in onderzoeken, is een duidelijk begrip van termen als burn-out, somberheid, depressie en stress. Ze worden vaak door elkaar gebruikt. Stress kan gezond zijn, het kan je net iets verder brengen. Dat is heel normaal op een hogeschool of universiteit. Bij te veel stress kun je overspannen raken. Een burn-out gaat nog verder. Dan zit je alleen nog maar huilend op de bank. Zo'n diagnose wordt pas gesteld als je een jaar overspannen bent."

Staat de student van nu dan niet onder druk?

"Dat denk ik wel. Ik ben zelf ook studentenpsycholoog en merk dat studenten meer dan vroeger het maximale uit hun leven willen halen en dat ze vaak kampen met hoge eisen en perfectionisme. De huidige generatie studenten voelt meer stress, maar waardoor dat komt, weten we niet precies. Misschien zijn het sociale media, misschien is het de levensfase, misschien heeft het te maken met zaken als het bindend studieadvies."

Hoe verklaart u dat meer studenten naar een psycholoog stappen?

"Hogeschole en universiteiten verwijzen eerder dan vroeger naar studiebegeleiders, onder wie psychologen, als er iets aan de hand is. Bovendien is het absolute aantal studenten de afgelopen jaren toegenomen. Ook is het aandeel studenten met een functiebeperking gestegen."

Hoe erg is het als de term burn-out lichtzinnig gebruikt wordt?

"Dat is ergerlijk. Als 50 procent van de studenten psychische klachten zegt te hebben, zonder dat precies duidelijk is welke klachten bedoeld worden, wat moet je dan met studenten die echt in de problemen zitten?"

Rammelend onderzoek

Verschillende recente onderzoeken naar de psychische gesteldheid van studenten rammelen. Zo zou in Zwolle bijna 20 procent van de studenten weleens serieus nadenken over zelfmoord, bleek onlangs week uit onderzoek waarover Trouw ook berichtte. In dat onderzoek vulden ruim drieduizend studenten een vragenlijst in.

"Het grote probleem bij dit soort onderzoeken is een hoge non-respons. Er reageert vaak een specifieke groep, die redenen heeft om te reageren", zegt voorzitter Hannah Konings van de sectie psychologiestudenten van het NIP. "Een ander nadeel aan zelfrapportage is dat je erg afhankelijk bent van iemands subjectieve ervaring. Er is geen diagnose gesteld."

Jolien Dopmeijer, die het Zwolse onderzoek uitvoerde, vindt de kritiek onterecht. "We baseren onze gegevens op een representatieve steekproef. De vragenlijsten zijn weliswaar anoniem, maar we vragen kenmerken als leeftijd, geslacht, studiejaar en opleiding. Die leggen we naast de gehele studentenpopulatie. Daaruit blijkt dat een dwarsdoorsnede reageerde." Ook is zelfrapportage volgens Dopmeijer minder problematisch dan het NIP schetst. "Het is een gangbare methode voor psychologisch onderzoek. Over het algemeen is het betrouwbaar."

Bron: KleinJan, G.J. (2018, 17 april). Studenten massaal opgebrand? Dat valt reuze mee. Geraadpleegd op <https://www.trouw.nl/samenleving/studenten-massaal-opgebrand-dat-valt-reuze-mee~ac2820e1/>.

Onderwerp 2

Inleiding

Overheid en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek

Jaarlijks stelt de rijksoverheid ruim € 4,5 miljard beschikbaar voor wetenschappelijk onderzoek. Als de overheid zelf opdracht geeft een bepaald onderzoek te verrichten, gelden voorwaarden voor de financiële ondersteuning van de wetenschappers. In sommige gevallen kan hierbij de onafhankelijkheid van de onderzoekers in het gedrang komen, want zij zijn dan ten dele afhankelijk van de externe geldschieter. Dit kan ten koste gaan van de autonomie van de wetenschap.

Opdracht C

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een betoog waarin je jouw mening geeft over de relatie tussen overheid en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je jouw standpunt aan de orde stelt door middel van een stelling.
2. Drie argumenten die pleiten voor jouw standpunt. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
3. Twee tegenargumenten waarvan je er een weerlegt. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
4. Een slot met een conclusie die aansluit bij jouw standpunt.

Opdracht D

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een beschouwing over de relatie tussen overheid en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je het verschijnsel beschrijft. Besluit de inleiding met de hoofdvraag.
2. Een visie van voorstanders onderbouwd met drie argumenten. Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.

3. Een visie van tegenstanders onderbouwd met drie argumenten.
Gebruik een relevant citaat uit onderstaande bronnen. Zet dit citaat tussen aanhalingstekens.
4. Een samenvattend slot waarin je jouw eigen visie opneemt.

De teksten die je kunt gebruiken, zijn:

Berg, Martin van den (2018, 10 januari). Overheid moet onafhankelijk onderzoek openbaar aanbesteden. Geraadpleegd op <https://www.dub.uu.nl/nl/blog/overheid-moet-onafhankelijk-onderzoek-openbaar-aanbesteden>.

Kolfschooten, Frank van & Huygen, Maarten (2018, 13 september). Wetenschappers krijgen nieuwe integriteitscode. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/09/13/nieuwe-code-voor-schone-wetenschap-a1616466>.

Integriteit zit niet in een code maar in een cultuur. (2018, 16 september). Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/09/16/wetenschap-integriteit-zit-niet-in-een-code-maar-in-een-cultuur-a1616660>.

Vergeet niet de richtlijnen uit de algemene instructie in acht te nemen!

Tekst 1

Overheid moet onafhankelijk onderzoek openbaar aanbesteden

Opeens was er algemene ontsteltenis over de beïnvloeding van wetenschappelijk onderzoek door Den Haag. Resultaten van een onderzoek naar het softdrugsbeleid van het WODC – het Wetenschappelijk Onderzoek en Documentatie Centrum van het ministerie van Justitie en Veiligheid – waren aangepast door het ministerie. Dan werk je als verondersteld onafhankelijk onderzoeker serieus aan een onderzoek, komen de minister en zijn beleidsambtenaren langs en maken de conclusies politiek wenselijk. Als de directeur van het instituut ook nog hoogleraar is bij een universiteit, is ook de academische onafhankelijkheid nog in het geding.

Politiek en pers reageerden geschokt en allemaal pretendeerden ze dat dit nog nooit eerder was gebeurd. Tamelijk hypocriet en het getuigt ook niet van veel realiteitszin als het gaat om de verwevenheid van politiek, beleid en overheidsonderzoek.

Ministeries financieren sinds mensenheugenis hun eigen onderzoeksinstituten, bijvoorbeeld het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) en instituten voor digitale leeromgeving. Oké, op papier zijn deze wetenschappelijk onafhankelijk, maar financieel zijn ze juist voor een groot deel afhankelijk van deze ministeries. Een algemeen aanvaarde jaarlijkse geldstroom van miljoenen euro's gaat dus naar deze instituten om onderzoeksvragen te beantwoorden van politici en beleidsmakers.

De betrokken onderzoekers mogen dan een onafhankelijke wetenschappelijke mening hebben, hun (politieke) bazen hebben vaak andere prioriteiten zoals instituutbelangen – lees toekomstige financiering – en bijkomende politieke correctheid. Ik heb niet de illusie dat directies, managers en beleidsmakers die inhoudelijke kennis hebben, waardoor zij onderzoekconclusies op hun wetenschappelijke merites kunnen beoordelen. Zij bekijken het conceptrapport vooral vanuit beleidsmatig en politiek oogpunt voordat het openbaar wordt. Al met al een gang van zaken die volop gelegenheid biedt om politiek wenselijke aanpassingen te maken.

Waar blijven de oorspronkelijke auteurs van het rapport dan? Die bevinden zich veelal in een afhankelijkheidspositie en moeten misschien een keuze maken tussen wetenschappelijke integriteit en toekomstige carrièremogelijkheden. Kortom, een weinig ideaal uitgangspunt voor onafhankelijk onderzoek bij politiek heikele onderwerpen!

Is echt onafhankelijk onderzoek bij overheidsinstituten eigenlijk wel mogelijk? Ik ben bang van niet als het gaat om onderwerpen met een politiek gevoelige

lading. Om in deze situaties echt onafhankelijk onderzoek te laten doen, zou de samenleving meer gebaat zijn met openbare aanbestedingsprocedures waarbij het zwaartepunt op deskundigheid ligt.

In Nederland is optimale deskundigheid niet per definitie aanwezig binnen de onderzoeksinstituten van de overheid. Sterker nog, door bezuinigingen op het onderzoek zijn veel duur opgeleide 'onderzoekers' van de overheid inmiddels geworden tot vergadertijgers en analisten van reeds gepubliceerd onderzoek. Het is merkwaardig dat de staat bij financieel belangrijke opdrachten een openbare aanbestedingsprocedure moet hanteren, terwijl dit voor wetenschappelijk onderzoek opeens niet meer geldt. Daarbij kunnen deze onderzoeksinstituten klaarblijkelijk als voorkeurspartners worden behandeld, zonder dat de vraag gesteld wordt of zij wel de beste wetenschappelijke expertise in huis hebben. Openbare aanbestedingsprocedures voor deze onderzoeksprojecten zouden mijns inziens onafhankelijkheid en kwaliteit ten goede komen, waarbij ook de aanwezige wetenschappelijke kennis bij de Nederlandse universiteiten optimaler benut kan worden.

Koester ik de illusie dat dergelijke aanbestedingsprocedures voor overheidsonderzoek zullen gaan plaatsvinden? Niet echt. Politiek verantwoordelijken en beleidsmakers zouden dan de greep op mogelijke onwelgevallige uitkomsten van onderzoek kwijtraken, terwijl ook het 'masseren' van politiek gevoelige conclusies een stuk moeilijker wordt.

Bron: Berg, Martin van den (2018, 10 januari). Overheid moet onafhankelijk onderzoek openbaar aanbesteden. Geraadpleegd op <https://www.dub.uu.nl/nl/blog/overheid-moet-onafhankelijk-onderzoek-openbaar-aanbesteden>.

Tekst 2

Wetenschappers krijgen nieuwe integriteitscode

Universiteiten, hogescholen, organisaties voor wetenschappers en wetenschappelijke instellingen hebben gezamenlijk een wetenschappelijke integriteitscode opgesteld. Binnenkort wordt de nieuwe code, die de huidige integriteitscode van de universiteitenvereniging VSNU vervangt, gepresenteerd. Binnenkort wordt de code van kracht.

Op 25 kantjes zijn de principes van eerlijkheid, zorgvuldigheid, transparantie, onafhankelijkheid en verantwoordelijkheid tot 61 normen uitgewerkt. Instellingen krijgen een zorgplicht en er zijn sancties op niet-naleving.

Nieuw is het onderscheid tussen 'schending van wetenschappelijke integriteit', 'bedenklijk gedrag' of 'lichte tekortkomingen'. "En het maakt verschil of de overtreder een hoogleraar of een promovendus is, want van de een mag je meer deskundigheid verwachten dan van de ander", aldus Lex Bouter, hoogleraar methodologie en integriteit aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en medeopsteller. Voor de bepaling van de ernst van een overtreding bevat de code ook voor het eerst wegingscriteria.

Volgens Bouter hadden integriteitscommissies behoefte aan dergelijk houvast om te kunnen oordelen. Zij kunnen dan in hun uitspraken over schendingen verwijzen naar de precieze bepalingen in de code.

"We zijn tot de pijngrens gegaan van wat specifiek gemaakt kan worden voor alle disciplines samen", zegt Bouter. "We hebben bijvoorbeeld proberen te formuleren wat als plagiaat geldt: 'het gebruik zonder passende erkenning van ideeën, werkwijzen, resultaten of teksten van een ander'. Maar dat blijft moeilijk door de grijstinten. Elke integriteitscommissie zal dat van geval tot geval moeten bekijken, ook rekening houdend met de gebruiken binnen het vakgebied."

De code geeft integriteitscommissies meer ruimte om klachten niet-ontvankelijk te verklaren. "Het is niet de bedoeling dat commissies zich bezighouden met flutzaken", zegt Bouter. "En het gaat je als wetenschapper niet in de koude kleren zitten als je een onterechte klacht aan de broek krijgt." Commissies mogen daarom afzien van behandeling als het om wetenschappelijke meningsverschillen of een arbeidsconflict blijkt te gaan. Dat onderscheid is nu niet scherp.

In de nieuwe code blijft anoniem klagen mogelijk als er volgens het instellingsbestuur zwaarwegende belangen zijn om de klacht uit te zoeken, mits dat kan zonder nader contact met de anoniem. De VU kreeg in 2016 nog harde kritiek van het Landelijk Orgaan voor Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) voor het accepteren van een gedocumenteerde anonieme klacht in de

plagiaatzaak van econome Karima Kourtit. "Categorisch niet-ontvankelijk verklaren van anonieme klachten vonden wij niet verstandig", zegt Bouter. "Dat is lastig vol te houden als er bijvoorbeeld veel (sociale-) media-aandacht is die de reputatie van de beschuldigde en de instelling schaadt."

Een steen in de schoen zijn de standaardvoorwaarden voor onderzoek in opdracht van de overheid, die in strijd zijn met de wetenschappelijke integriteit. Zo staat in het standaardcontract van de overheid dat de opdrachtgever kan bepalen of er wordt gepubliceerd. Maar volgens de integriteitscode heeft een wetenschapper een publicatieplicht. Dit om te voorkomen dat onwelgevallige onderzoeksresultaten worden verdoezeld.

Uit een peiling van NRC over ongewenste invloed bij onderzoek in opdracht bleek dat veel wetenschappers daar problemen mee hadden. De minister van Onderwijs zei dat ze nog eens goed naar deze regels wil kijken. Bouter vindt dat de omstreden Rijksvoorwaarden voor onderzoek in opdracht niet horen te gelden. Hij snapt "dat je als wetenschapper zo'n onderzoekscontract ondertekent, maar het is niet goed."

Een ander probleem, dat ook uit de peiling van NRC naar voren kwam, is dat veel wetenschappers de integriteitscode niet lezen. Bouter inventariseert bij voordrachten altijd hoeveel wetenschappers hun eigen beroepscode ook echt hebben gelezen. "Dat komt nooit boven de 5 procent. Dat is gênant, dat moet anders", zegt hij.

Wat garandeert dat de nieuwe code meer lezers zal krijgen? "We gaan het bekendmaken. De code moet ook worden geïntegreerd in het onderwijs en alle onderzoekers moeten erin worden getraind", zegt Bouter. "In wetenschappelijke instellingen moet een cultuur ontstaan waarin je kunt praten over de haken en ogen van onderzoek doen. Je moet niet voor elke fout op je kop krijgen maar daarvan kunnen leren."

Bron: Kolschooten, Frank van & Huygen, Maarten (2018, 13 september). Wetenschappers krijgen nieuwe integriteitscode. Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/09/13/nieuwe-code-voor-schone-wetenschap-a1616466>.

Tekst 3

Integriteit zit niet in een code maar in een cultuur

Codificering van algemene normen voor wetenschappelijke integriteit lijkt op het eerste gezicht overbodig. Behoort het bijbrengen van die methodologische en ethische gedragsregels immers niet juist tot de kerntaken van het wetenschappelijk onderwijs? Kennelijk is dat niet meer vanzelfsprekend. Onlangs publiceerden alle organisaties die betrokken zijn bij wetenschappelijk onderzoek een 'Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit'. Nu geheel herzien, alsof het om een nieuw wasmiddel gaat. Waarom de eerdere code uit 2004 vervangen moest worden, blijft een beetje vaag. De preambule van de code spreekt over een "behoefte die ontstaan is aan nieuwe tekst met heldere normen en een duidelijkere systematiek".

Het aardige van zo'n normstelsel is dat het functioneert als een omgekeerde zedenspiegel van de stand van zaken in (delen van) de wetenschap. Bijvoorbeeld: waar het gaat over de 'normen van goede onderzoekspraktijken' wordt bij de uitvoering gesteld: "Wees precies en accuraat bij de uitvoering van het onderzoek." Verder: "Hanteer wetenschappelijke methoden." En ook interessant is de regel: "Verzin geen data of onderzoeksresultaten en rapporteer niet over verzonnen data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn." Deze 'heldere normen' heeft de wetenschap kennelijk te danken aan de affaire rond de wetenschapsfraudeur Diederik Stapel, die zijn data verzon. En nu staan ze zwart op wit. Het mag niet. De vraag is: was dit al niet bekend? Natuurlijk wel. En hielp dat? Nee, dus.

De wetenschappelijke wereld heeft in tien jaar tijd grote ontwikkelingen doorgemaakt, ook hier in Nederland. Dit onderkennen ook de opstellers van de vernieuwde code. Een van die ontwikkelingen is een pijlsnelle omkering van het financieringsmodel. Uit een recente artikelenreeks in NRC bleek dat er sprake is van een groeiende afhankelijkheid van universiteiten van externe financiers. Dat leidt ertoe dat veel – soms fundamenteel – onderzoek niet wordt gedaan. Of dat onderzoekers genoodzaakt worden onderzoeksresultaten te censureren of uit te stellen.

De vernieuwde code weet ook hier raad: er moeten in overeenkomsten met opdrachtgevers eerlijke afspraken worden gemaakt. Het is duidelijk waar het op neerkomt: vastleggen van regels in een vernieuwde code is niet zonder nut. Maar papier is geduldig. Daardoor kan die codificering niet meer zijn dan een eerste stap om de integriteit van wetenschappelijk onderzoek te bewaken. Het is een soort opfriscursus voor al diegenen die in Nederland bij het wetenschappelijk bedrijf betrokken zijn.

Maar om ervoor te zorgen dat data niet worden verzonden of opgepimpt, publicaties worden vertraagd of conclusies worden verdoezeld, is meer nodig. Op de werkvloer gaat het dan om de heersende cultuur binnen

wetenschappelijke instituten. De code spreekt daar overigens ook heel mooi over: transparantie, intervisie en "een veilige, inclusieve, onderzoekscultuur voor onderzoekers".

Niemand zal tegen de goede bedoelingen zijn, die in de vernieuwde code voor wetenschappelijk onderzoek zijn samengebald. Waar het op aankomt, is aandacht. Aandacht van universitaire bestuurders en vanuit de politiek voor de wetenschap. Dat er gezocht wordt naar externe financiering ter ontlasting van de staatsbegroting, valt toe te juichen. Maar dat mag geen uitverkoop van wetenschappelijke capaciteit aan de hoogste bidder tot gevolg hebben. Dat heeft mogelijk ernstige consequenties voor de integriteit van de wetenschapsbeoefening.

Bron: Integriteit zit niet in een code maar in een cultuur. (2018, 16 september). Geraadpleegd op <https://www.nrc.nl/nieuws/2018/09/16/wetenschap-integriteit-zit-niet-in-een-code-maar-in-een-cultuur-a1616660>.

De bovenstaande teksten zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor dit examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Voor de oorspronkelijke tekst(en) kun je terecht in de vermelde bronnen. De Dienst Uitvoering Onderwijs is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.